Curs 1

Introducere în Ingineria Sistemelor Soft

Suport de curs bazat pe ***B. Bruegge and A.H. Dutoit****,*
"Object-Oriented Software Engineering using UML, Patterns, and Java"

Communication in SE - a Tree Swing story!

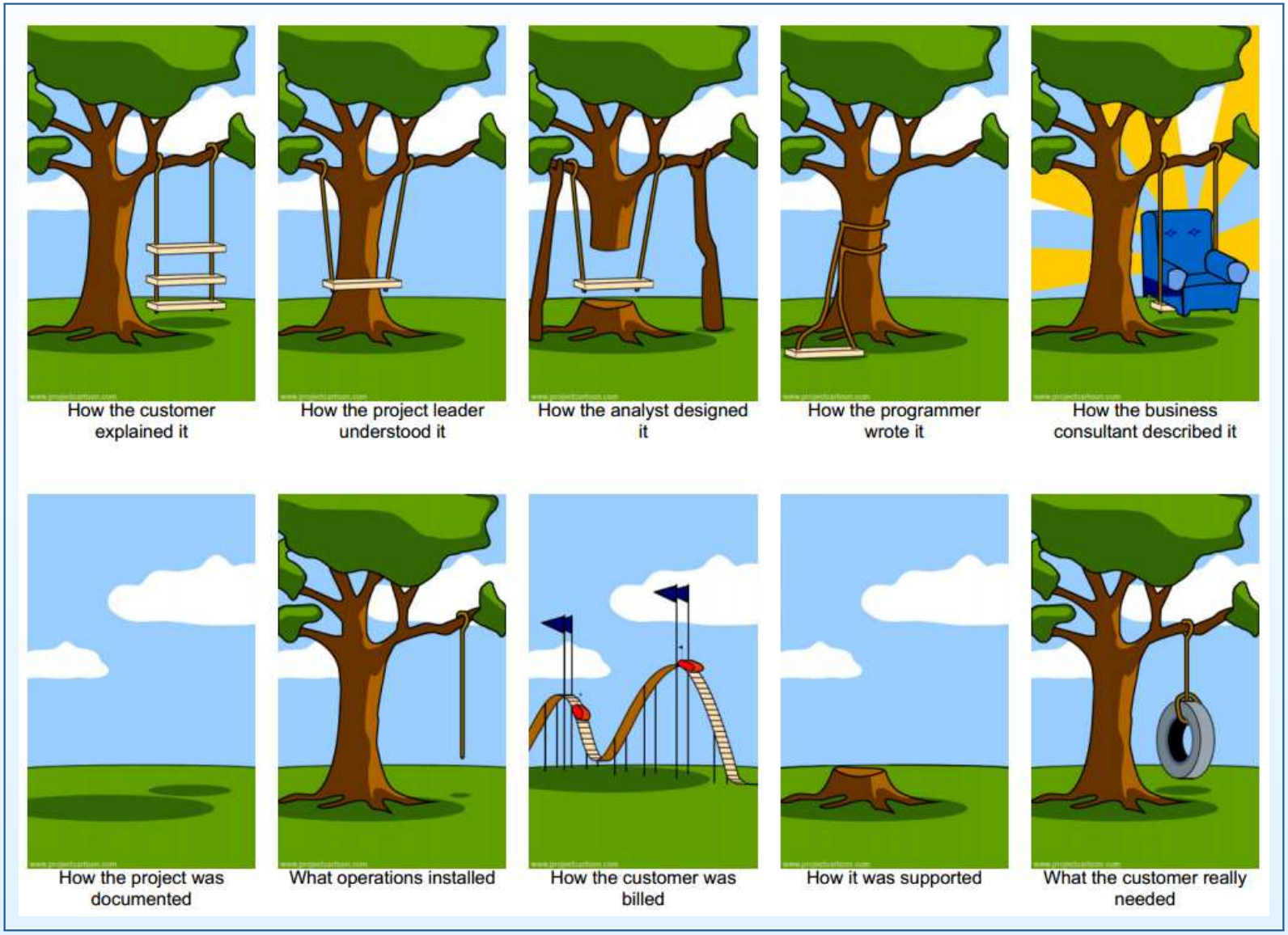

Obiective curs

- Înţelegerea conceptelor legate de modelarea softului
- Cunoaşterea şi aplicarea tehnicilor de dezvoltare a softului pe baza modelelor
- Familiarizarea cu limbajul UML
- Abilitatea de a utiliza instrumente CASE
- Cunoaşterea etapelor ciclului de viaţă al softului şi a modelelor de procese soft
- Familiarizarea cu unele dintre metodologiile de dezvoltare, tradiţionale sau agile
- Însuşirea unor aspecte de bază legate de gestiunea softului

Utile

- Evaluare - colocviu

Modalitate de evaluare	Procent din nota finală
Proiect de laborator	40%
Examen scris	60%
Activitate seminar	bonus (în limita unui punct)

- Resurse (notiţe curs, materiale seminar, cerinţe laborator)

Cod team curs: h0kwscn

Cod team seminar: m4kvdhx

Bibliografie

- **[1] Bruegge, B., Dutoit, A.H., *Object-Oriented Software Engineering using UML, Patterns, and Java* (3rd edition), Prentice Hall, 2010.**
- [2] Larman, C., *Applying UML and Patterns: An Introduction to Object-Oriented Analysis and Design and Iterative Development* (3rd edition), Addison-Wesley, 2004.
- [3] Sommerville, I., *Software Engineering* (10th edition), Pearson, 2015.
- [4] Pressman, R.S., *Software Engineering - A Practitioners Approach* (8th edition), McGraw-Hill, 2014.
- [5] Schach, S.R., *Object-Oriented and Classical Software Engineering*, (8th edition), McGraw-Hill, 2010.
- [6] IEEE Computer Society, *SWEBOK v3.0: Guide to the Software Engineering Body of Knowledge*, 2014.
- [7] Pârv, B., *Analiza si proiectarea sistemelor*, Univ. Babeş-Bolyai, CFCID, Facultatea de Matematică şi Informatică, Cluj-Napoca, 2004.
- [8] Seidl, M., Scholz, M., Huemer, C., Kappel, G., *UML@Classroom - An Introduction to Object-Oriented Modeling*, Springer, 2015.

Bibliografie (cont.)

- [9] Fowler, M., *UML Distilled: A Brief Guide to the Standard Object Modeling Language* (3nd edition), Addison Wesley, 2003.
- [10] Rumbaugh, J., Jacobson, I., Booch, G., *The Unified Modeling Language Reference Manual* (2nd edition), Addison Wesley, 2010.
- [11] Booch, G., Rumbaugh, J., Jacobson, I., *The Unified Modeling Language User Guide, V.2.0*, Addison Wesley, 2005.
- [12] Object Management Group, *UML 2.4.1 Infrastructure & Superstructure Specification - 2012 ISO standard*, `https://www.omg.org/spec/UML/ISO/19505-1/PDF`. `https://www.omg.org/spec/UML/ISO/19505-2/PDF`.
- [13] Object Management Group, *OCL 2.3.1 Specification - 2012 ISO standard* , `https://www.omg.org/spec/OCL/ISO/19507/PDF`.
- [14] Object Management Group, *UML 2.5.1 Specification*, 2017, `https://www.omg.org/spec/UML/2.5.1/PDF`.
- [15] Object Management Group, *OCL 2.4 Specification*, 2014, `https://www.omg.org/spec/OCL/2.4/PDF`.

Bibliografie (cont.)

- [16] Gamma, E., Helm, R., Johnson, R., Vlissides, J., *Design Patterns: Elements of Reusable Object-Oriented Software*, Addison-Wesley, 1996.
- [17] Fowler, M. et al., *Refactoring - Improving the Design of Existing Code*, Addison-Wesley, 1999.
- [18] Eckel, B., *Thinking in Java* (4th edition), Prentice Hall, 2006.
- [19] Beck, K., *Test Driven Development: By Example*, Addison-Wesley, 2002.
- [20] Rubin, K.S., *Essential Scrum - A Practical Guide to the Most Popular Agile Process*, Addison-Wesley, 2012.
- [21] Brambilla, M., Cabot, J., Wimmer, M., *Model-Driven Software Engineering in Practice (2nd edition)*, Morgan and Claypool Publishers, 2017.

Structura curs

- **Curs 1: *Introducere în ingineria sistemelor soft***
- Curs 2: *Specificarea modelelor folosind UML*
- Curs 3: *Colectarea cerinţelor*
- Curs 4: *Analiza cerinţelor*
- Curs 5: *Proiectarea de sistem*
- Curs 6: *Proiectarea obiectuală - Şabloane de proiectare*
- Curs 7: *Proiectarea obiectuală - Specificarea interfeţelor folosind OCL*
- Curs 8: *Implementarea sistemului. Transformarea modelelor în cod*
- Curs 9: *Testarea sistemului*
- Curs 10: *Ciclul de viaţă al sistemelor soft*
- Curs 11: *Gestiunea proiectelor soft*
- Curs 12: *Metodologii de dezvoltare a sistemelor soft*
- Curs 13: *Model-Driven Software Engineering*
- Curs 14: *Colocviu*

Sumar Curs 1

- Ingineria sistemelor soft:
  - Motivaţie
  - Definiţii
  - Evoluţie
  - Eşecuri celebre
  - Provocări
- Ce presupune ingineria sistemelor soft?
  - Modelare
  - Rezolvare de probleme (eng. *problem solving*)
  - Acumulare de cunoştinţe (eng. *knowledge aquisition*)
  - Argumentare (eng. *rationale*)
- Concepte ale ingineriei sistemelor soft
  - Participanţi şi roluri
  - Sisteme şi modele
  - Produse (eng. *work products*)
  - Activităţi, sarcini şi resurse
  - Cerinţe funcţionale şi nefuncţionale
  - Notaţii, metode şi metodologii

Sumar Curs 1 (cont.)

- Activităţi ale procesului de dezvoltare a softului
  - Colectarea cerinţelor
  - Analiza cerinţelor
  - Proiectarea de sistem
  - Proiectarea obiectuală
  - Implementarea
  - Testarea

Ingineria sistemelor soft: Motivaţie

- *Criza software* de la sfârşitul anilor ’60, generată de *dezvoltarea artizanală* a programelor
  - calitate slabă a softului - rezultată din cerinţe nerespectate, lipsă de fiabilitate, întreţinere dificilă
  - nerespectarea termenelor de livrare
  - depăşirea bugetului alocat
- Dezvoltatorii de soft erau incapabili să stabilească obiective concrete, să anticipeze resursele necesare şi să gestioneze aşteptările clienţilor

Promisă:

Luna

Dezvoltat:

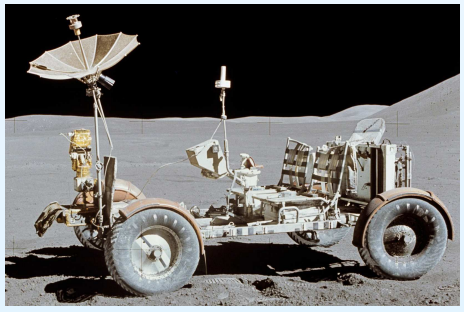

Vehicul lunar

Livrat:

O pereche de roţi pătrate

Ingineria sistemelor soft: Definiţii

- 1968: prima conferinţă NATO de Software Engineering - Bavaria
  - nevoia unei *abordări sistematice şi disciplinate* a dezvoltării softului
- **Definiţia 1.1 [Ingineria Programării, eng. *Software Engineering*]**: *Stabilirea şi punerea în practică a unor principii inginereşti solide, care să producă aplicaţii soft fiabile şi care să funcţioneze eficient pe maşini reale.* (Fritz Bauer, 1968)
- **Definiţia 1.2 [Ingineria Programării]**: *Aplicarea unei abordări sistematice, disciplinate şi cuantificabile la dezvoltarea, operarea şi întreţinerea softului, mai exact aplicarea ingineriei la soft*. [6]

Ingineria sistemelor soft: Evoluţie

- "Software and cathedrals are very much the same. First we build them, then we pray." (Sam Redwine, 1988)
- "Despite 50 years of progress, the software industry remains years, perhaps decades, short of the mature engineering discipline needed to meet the needs of an information-age society." (Scientific American, 1994)
- În 2002, Institutul Nord American pentru Standarde şi Tehnologie a estimat costul total al erorilor soft în economia americană la 59 miliarde USD
- Studiile actuale indică faptul că majoritatea sistemelor soft dezvoltate au un număr relativ mare de erori, conducând la depăşirea termenelor de predare, a bugetului alocat, precum şi la probleme de utilizabilitate
- Costurile de întreţinere a softului reprezintă 2/3 din costurile totale de dezvoltare; o eroare de specificare este de 20 de ori mai costisitor de reparat în faza de testare, faţă de descoperirea ei la începutul dezvoltării sistemului

Ingineria sistemelor soft: Eşecuri celebre

- *Therac-25* (1985-1987)
  - Între 1985 şi 1987, sistemul medical Therac-25, utilizat în terapia pacienţilor cu cancer, a fost implicat în 6 accidente (cu decese şi răniri grave), aplicând pacienţilor supradoze mari de radiaţii (de peste 100 de ori mai mari decât limita admisă).
- *Ariane 5* (1996)
  - Pe 4 iunie 1996, racheta Ariane 5 a explodat la nici 40 de secunde de la lansare. Pierderile înregistrate au fost de 500 milioane USD (racheta + cargo), plus un deceniu de dezvoltare estimat la aproximativ 7 miliarde USD.
- *Eroarea procesoarelor Pentium* (1994)
  - În 1994 s-a descoperit o eroare în unitatea de împărţire cu virgulă mobilă a procesoarelor Pentium. Pierderile înregistrate au fost de circa 400 milioane USD, plus prejudiciile de imagine.
- *Eroarea anului 1900* (1992)
  - În anul 1992, Mary din Winona, Minnesota a primit invitaţia de a se înscrie la o grădiniţă. Mary avea 104 ani atunci.

Ingineria sistemelor soft: Eşecuri celebre (cont.)

- *Eroarea anului bisect* (1988)
  - Un supermarket a fost amendat cu 1000 USD pentru că a ţinut produse pe raft o zi în plus în februarie 1988. Programul care a imprimat data expirării pe etichete nu a ţinut cont de fapul că anul era bisect.
- *Eroarea de utilizare a interfeţei* (1990)
  - Pe 10 aprilie 1990, în Londra, un metrou a pornit din staţie fără conductor. Acesta a apăsat butonul de pornire, ştiind că sistemul nu permitea plecarea trenului cu uşile deschise. Ulterior, a părăsit trenul pentru a închide o uşă care se blocase. Când aceasta s-a închis, trenul a plecat pur şi simplu.
- *Neîncadrare în timp şi buget* (1995)
  - În 1995, defecţiuni în sistemul aeroportului internaţional din Denver au determinat distrugerea bagajelor clienţilor. Aeroportul s-a deschis 16 luni mai târziu, cu 3.2 miliarde USD peste buget şi un sistem de gestiune a bagajelor preponderent manual.

Ingineria sistemelor soft: Provocări

- **Complexitate**
  - Sistemele soft au multiple funcţionalităţi
  - Sunt construite să îndeplinească un număr mare de obiective
  - Constau dintr-un număr mare de componente
  - Mulţi participanţi, cu pregătiri diferite, iau parte la dezvoltarea lor
  - Procesul de dezvoltare durează mulţi ani
- **Schimbare**
  - Cerinţele se modifică, la iniţiativa clientului sau pe măsură ce dezvoltatorii înţeleg domeniul problemei
  - În cazul în care proiectul durează mulţi ani, dezvoltatorii se pot schimba
  - Sistemul se schimbă, ca urmare a greşelilor descoperite la testare
  - Tehnologia se schimbă, de multe ori înainte de finalizarea proiectului

- **Definiţia 1.3 [Ingineria Programării]**: *O colecţie de tehnici, metodologii şi instrumente care ajută la producerea unor sisteme soft de calitate, dezvoltate cu un buget dat şi cu încadrare în termene, în contextul unor permanente schimbări*. [1]

Ce presupune ingineria sistemelor soft?

- Modelare (eng. *Modeling*)
  - Permite gestionarea *complexităţii*, prin focusarea pe aspectele relevante şi ignorarea detaliilor
  - Pe parcursul procesului de dezvoltare, se construiesc diverse modele ale domeniului problemei şi ale sistemului
- Rezolvare de probleme (eng. *Problem-solving*)
  - *Modelele* sunt folosite pentru găsirea unei soluţii
  - Evaluarea diferitelor alternative este, de multe ori, empirică
- Acumulare de cunoştinţe (eng. *Knowledge aquisition*)
  - Modelarea presupun colectare de informaţii, organizarea şi formalizarea lor
  - Acumularea de cunoştinţe nu este un proces secvenţial; o informaţie nouă poate invalida modelele anterioare
- Argumentare (eng. *Rationale*)
  - Orice decizie luată ar trebui documentată prin menţionarea contextului, a alternativelor posibile şi a argumentelor aferente
  - Aceasta permite înţelegerea impactului unei eventuale schimbări asupra sistemului

Modelare

- Scopul ştiinţelor, în general, este *descrierea şi înţelegerea sistemelor complexe*
  - ştiinţe naturale (clasice), ex.: fizică, chimie, biologie
  - ştiinţe sociale (clasice), ex.: psihologie, sociologie
  - ştiinţe "ale artificialului" (recente), ex.: ştiinţa calculatoarelor (eng. *computer science*)
- Tehnica principală folosită de ştiinţele clasice pentru gestionarea complexităţii este *modelarea*
- **Definiţia 1.3 [Model]**: Un *model* este o reprezentare abstractă a unui sistem, care ne permite să răspundem unor întrebări cu privire la acel sistem. [1]
- **Definiţia 1.4 [Modelare, model]**: *Modelarea* este procesul de reprezentare a elementelor sau esenţei unui sistem sau fenomen. *Modelul* este o reprezentare simplificată a unui sistem sau fenomen, împreună cu orice ipoteze necesare pentru a descrie sistemul sau a explica fenomenul. [7]

Modelare (cont.)

- Modele sunt utile pentru studiul sistemelor
  - prea mari/complexe
  - prea mici
  - costisitor/periculos de experimentat în realitate
  - care nu mai există, care se presupune că ar exista sau care urmează a fi construite

- Inginerii soft au nevoie să construiască
  - *modele ale domeniului problemei* (eng. *application domain models*) - pentru a înţelege mediul în care sistemul operează
  - *modele ale domeniului soluţiei* (eng. *solution domain models*) - pentru a înţelege sistemul care va fi construit şi pentru a evalua soluţiile şi alternativele posibile
- Avantajul major al ingineriei software orientate-obiect
  - *modelul domeniului soluţiei se obţine natural ca o transformare (rafinare) a modelului domeniului problemei*

Rezolvare de probleme

- *Ingineria* este o activitate de *rezolvare de probleme* în 5 paşi
  I1. Formularea problemei
  I2. Analiza problemei
  I3. Căutarea de soluţii
  I4. Alegerea unei soluţii potrivite
    - evaluări empirice, cu resurse limitate şi informaţii incomplete
  I5. Specificarea soluţiei alese
- Dezvoltarea de soft orientată obiect include, în general, 6 activităţi

  D1. Colectarea cerinţelor (corespondent I1)
  D2. Analiza cerinţelor (corespondent I2)
  D3. Proiectarea de sistem (corespondent I3, I4)
  D4. Proiectarea obiectuală (corespondent I3, I4)
  D5. Implementarea (corespondent I5)
  D6. Testarea
- Ingineria softului este o activitate *inginerească*, *nu algoritmică*
  - presupune experimentare, reutilizare de şabloane, evoluţia iterativă a soluţiei
  - ceea ce o diferenţiază de rezolvarea de probleme din alte domenii inginereşti sunt *schimbările ce au loc în domeniul problemei şi al soluţiei în timpul rezolvării problemei*

Acumulare de cunoştinţe

- Nu este un proces secvenţial, întrucât o informaţie nou apărută poate invalida toate modelele anterior dezvoltate
  - Chiar dacă sistemul este 90% terminat, trebuie să existe disponibilitatea psihologică de a o lua de la capăt
- Acumularea secvenţială de cunoştinţe corespunde aşa numitei *bucket theory of the mind*
- În dezvoltarea softului, *bucket theory of the mind* se traduce în *modelul cascadă* al procesului soft
- Procese care evită dezavantajele modelului secvenţial/cascadă: *risk-based development*, *issue-based development*
- Problema majoră a modelelor de dezvoltare non-secvenţiale constă în dificultatea de a fi gestionate eficient

Argumentare

- Deşi modelul domeniului se stabilizează odată ce dezvoltatorii capătă o bună înţelegere a problemei, modelul soluţiei continuă să sufere modificări, ca urmare a
  - erorilor de proiectare şi implementare descoperite la testare
  - problemelor de utilizabilitate raportate de clienţi
  - apariţiei unor noi tehnologii
- Modificarea softului necesită nu doar înţelegerea componentelor şi comportamentului curent, ci şi cunoaşterea raţionamentelor din spatele deciziilor luate
- Înregistrarea şi accesarea acestor raţionamente este un proces netrivial, ca urmare a
  - volumului mare de informaţie: fiecărei decizii îi corespund, cel mai probabil, diferite alternative ce au fost considerate, discutate, evaluate
  - caracterului implicit al unor decizii luate pe baza experienţei, fără o evaluare explicită a alternativelor posibile

Concepte ale ingineriei sistemelor soft

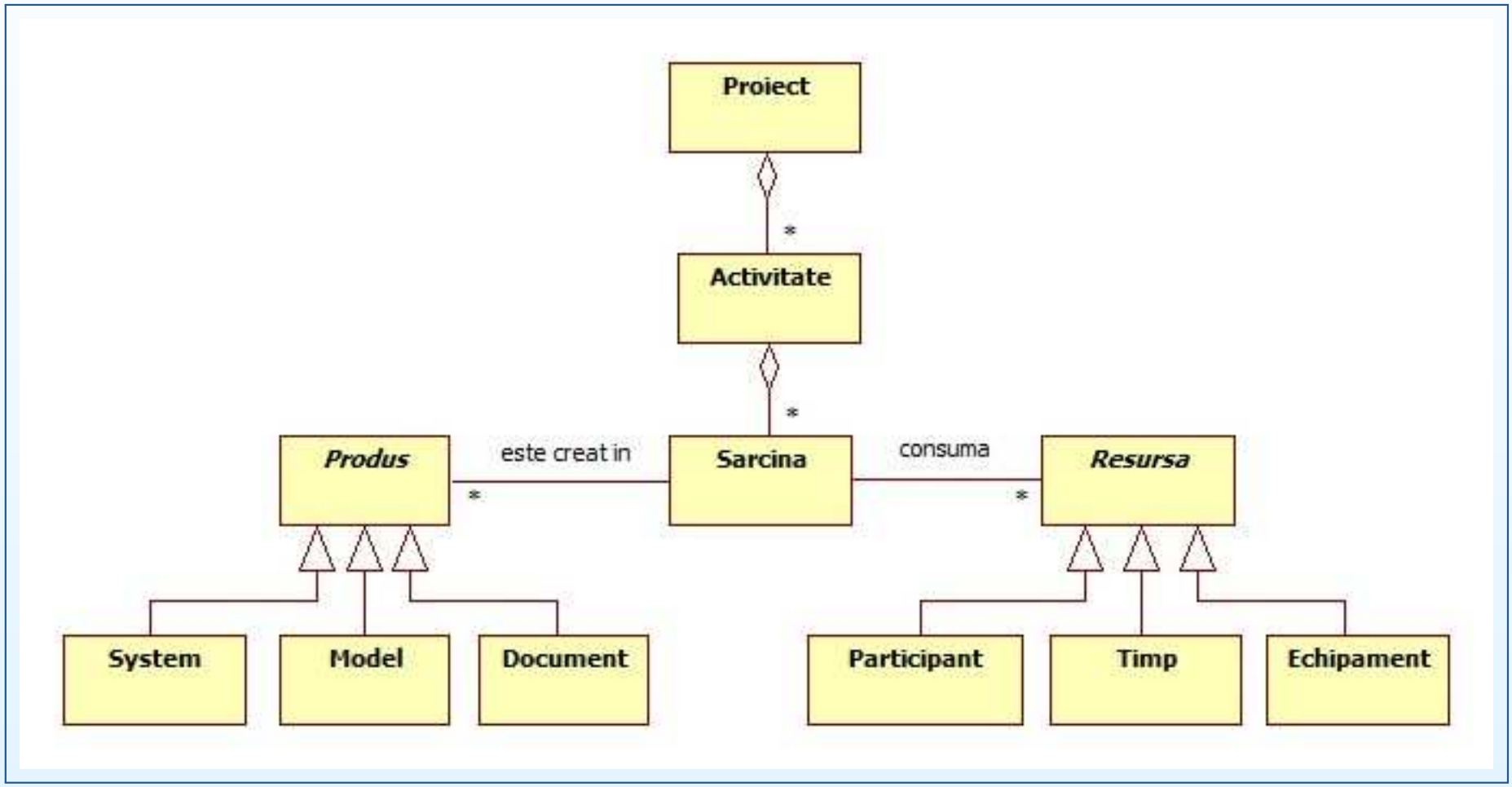

Participanţi şi roluri

- Dezvoltarea unui sistem soft presupune colaborarea a multe persoane, cu interese şi specializări diferite, referite ca şi *participanţi*
  - *Clientul* comandă şi achită sistemul
  - *Dezvoltatorii* construiesc sistemul
  - *Project managerul* planifică proiectul şi coordonează dezvoltatorii şi clientul
  - *Utilizatorii* folosesc sistemul
- Un *rol* referă o mulţime de responsabilităţi în cadrul proiectului
  - Un rol este asociat cu o mulţime de sarcini şi atribuit unui participant
  - Acelaşi participant poate îndeplini mai multe roluri
- **Exemplu**: sistemul AutomatBilete
  - AutomatBilete (AB) este un automat care distribuie bilete de tren. Călătorii pot opta pentru un bilet valabil pentru o singură călătorie sau pentru un card valabil o zi sau o săptămână. Sistemul calculează preţul biletului funcţie de zona în care va călători clientul şi de tipul acestuia - adult sau copil. Sistemul trebuie să gestioneze diferite excepţii, printre care tranzacţii nefinalizate de client, plăţi cu bancnote mari, precum şi pana de resurse - bilete, rest sau curent.

Participanţi şi roluri (cont.)

Rol	Responsabilităţi	Exemple
Client	furnizarea cerinţelor sistemului, fixarea datei de livrare, a bugetului alocat si a criteriilor de calitate	Companie feroviară
Utilizator	oferirea de cunoştinţe specifice domeniului (eng. *domain knowledge*)	Călători
Manager	gestionarea resurselor oferite de client, contractarea de personal, instruirea acestuia, atribuirea sarcinilor de lucru, monitorizarea progresului	Andrew (PM)
Dezvoltator	construcţia sistemului, incluzând specificaţie, proiectare, implementare, testare	John (analist) Marc(programator) Zoe(tester)
Specialist HCI	utilizabilitatea sistemului	Zoe (specialist HCI)
Responsabil documentaţie tehnică	documentaţia livrată clientului; discută cu dezvoltatori, manageri şi utilizatori, pentru a înţelege sistemul	John

Sisteme şi modele

- *System* = un ansamblu de părţi interconectate
  - Ex.: Sistemul AutomatBilete
  - Ex.: Proiectul de dezvoltare al sistemului AutomatBilete
- *Model* = orice abstractizare a sistemului
  - Ex.: Specificaţia sistemului AutomatBilete
  - Ex.: Scheme ale circuitelor electrice ale acestuia
  - Ex.: Modele ale softului său

  - Ex.: Planul proiectului AutomatBilete
  - Ex.: Alocarea bugetul său
  - Ex.: Termenele stabilite

Produse

- *Produs* (eng. *work product*) = artefact realizat în timpul procesului de dezvoltare
  - Ex.: un document sau o componentă soft pentru dezvoltatori sau client
  - Clasificare
    - Produse de lucru interne (eng. *internal work products*) - utilizate doar în cadrul proiectului
    - Produse livrabile (eng. *deliverables*) - realizate pentru client şi specificate în contract

Produs	**Tip**	**Descriere**
Specificaţie	Livrabil	Descrie detaliat sistemul AB din perspectiva utilizatorului. Este utilizată ca şi contract între client şi dezvoltator.
Manual de operare	Livrabil	Este utilizat de către angajaţii companiei feroviare responsabili cu instalarea şi configurarea sistemului AB. Descrie, spre exemplu, modul în care poate fi schimbat preţul biletelor.
Raport de stare	Intern	Descrie, pentru o dată anume, sarcinile terminate şi cele în lucru. Produs pentru manager, inaccesibil clientului.
Manual de teste	Intern	Înregistrează defectele prototipului AB şi starea lor curentă (eliminate, în lucru). Produs de tester, inaccesibil clientului.

Activităţi, sarcini şi resurse

- *Activitate* = o mulţime de sarcini realizate cu un anumit scop. Activităţile pot fi compuse din alte (sub)activităţi
  - Colectarea cerinţelor este o activitate având drept scop definirea funcţionalităţilor sistemului şi a constrângerilor impuse asupra lui
  - Gestiunea proiectului este o activitate având drept scop monitorizarea şi controlul proiectului, astfel încât acesta să-şi atingă obiectivele (termen, buget, calitate)
  - Predarea la beneficiar este o activitate având drept scop instalarea sistemului la o locaţie operaţională
    - Activitatea de predare include o activitate de instalare a softului şi una de instruire a operatorilor
- *Sarcină* = o unitate atomică, gestionabilă de lucru
  - Managerul o atribuie dezvoltatorului, dezvoltatorul o îndeplineşte, managerul urmăreşte progresul şi finalizarea sarcinii
  - Sarcinile consumă resurse, generează produse şi depind de produsele altor sarcini
- *Resursă* = bun utilizat pentru realizarea unor sarcini
  - Ex.: timp, echipamente, persoane

Activităţi, sarcini şi resurse (cont.)

Exemplu	Tip	Descriere
Colectarea cerinţelor	Activitate	Include obţinerea şi validarea cerinţelor şi a cunoştinţelor legate de domeniul problemei de la client şi utilizatori. Produce specificaţia sistemului.
Dezvoltarea cazului de test "Pană rest"	Sarcină	Se referă la verificarea comportamentului sistemului AB în cazul în care rămâne fără bani şi nu poate returna rest. Include specificarea contextului, a datelor de intrare şi a rezultatelor aşteptate. Atribuită lui Zoe (tester).
Revizuirea cazului de utilizare "Accesare help online" pentru evaluarea utilizabilităţii	Sarcină	Se referă la detectarea problemelor de utilizabilitate în accesarea funcţionalităţilor de help online. Atribuită lui Zoe (specialist HCI).
Baza de date "Tarife"	Resursă	Include un exemplu de tarifare şi o structurare pe zone a reţelei. Oferită de client pentru colectarea cerinţelor şi testare.

Cerinţe funcţionale şi nefuncţionale

- *Cerinţă funcţională* = specificare a unei funcţionalităţi pe care sistemul va trebui să o ofere
  - Ex.: Utilizatorul va putea să achiziţioneze bilete
  - Ex.: Utilizatorul va putea să acceseze informaţii legate de tarifare
- *Cerinţă nefuncţională* = constrângere legate de operarea sistemului (fără a fi asociată unei funcţionalităţi anume)
  - Ex.: Sistemul va oferi feedback utilizatorului în mai puţin de o secundă
  - Ex.: Culorile utilizate în interfaţa grafică vor fi cele ale companiei
  - Ex.: Se va folosi o anumită platformă hardware
  - Ex.: Se va asigura compatibilitatea cu un sistem mai vechi

Notaţii, metode, metodologii

- *Notaţie* = mulţime de reguli, textuale sau grafice, folosite pentru reprezentarea modelelor
  - Ex.: UML (Unified Modeling Language) - notaţie grafică pentru reprezentarea modelelor orientate obiect
  - Ex.: OCL (Object Constraint Language) - notaţie textuală pentru reprezentarea constrângerilor pe modelele UML
  - Ex:. diagrama de flux de date, diagrama de flux de control - notaţii grafice pentru reprezentarea modelelor în modelarea clasică / structurată
  - Ex.: B - notaţie formală textuală pentru reprezentarea sistemelor, bazată pe logică şi teoria mulţimilor
- *Metodă* = tehnică cu caracter repetabil, constând într-o succesiune de paşi aplicaţi în scopul rezolvării unei anumite probleme
  - Ex.: o reţetă este o metodă de a găti un anumit fel de mâncare
  - Ex.: un algoritm de sortare este o metodă de ordonare a unui şir
- *Metodologie* = colecţie de metode folosite pentru rezolvarea unei anumite clase de probleme, incluzând informaţii referitoare la modalitatea de aplicare a acestora (când şi cum ar trebui aplicate)

Notaţii, metode, metodologii (cont.)

- Ex.: o carte de bucate raw reprezintă o metodologie de preparare a alimentelor raw, în cazul în care conţine indicaţii legate de utilizarea ingredientelor sau substituirea acestora
- Ex.: OMT (Object Modeling Technique), OOSE (Object Oriented Software Engineering), metodologia Booch, USDP (Unified Software Development Process) sau Catalysis sunt metodologii de dezvoltare a softului

- Metodologiile de dezvoltare a softului descompun procesul în activităţi
  - OMT oferă metode pentru 3 activităţi
    - Analiză
    - Proiectare de sistem
    - Proiectare obiectuală
  - USDP oferă metode pentru 3 activităţi
    - Colectarea cerinţelor
    - Analiză
    - Proiectare

Activităţi ale procesului de dezvoltare a softului

- Activităţi tehnice ale ingineriei soft orientate obiect (conform metodologiei din [1])
  - Colectarea cerinţelor (eng. *Requirements Elicitation*)
  - Analiza cerinţelor (eng. *Analysis*)
  - Proiectarea de sistem (eng. *System Design*)
  - Proiectarea obiectuală (eng. *Object Design*)
  - Implementarea (eng. *Implementation*)
  - Testarea (eng. *Testing*)
- Aceste activităţi gestionează complexitatea prin construirea şi validarea de modele ale domeniului problemei şi domeniului soluţiei

Software Engineering, now with cats

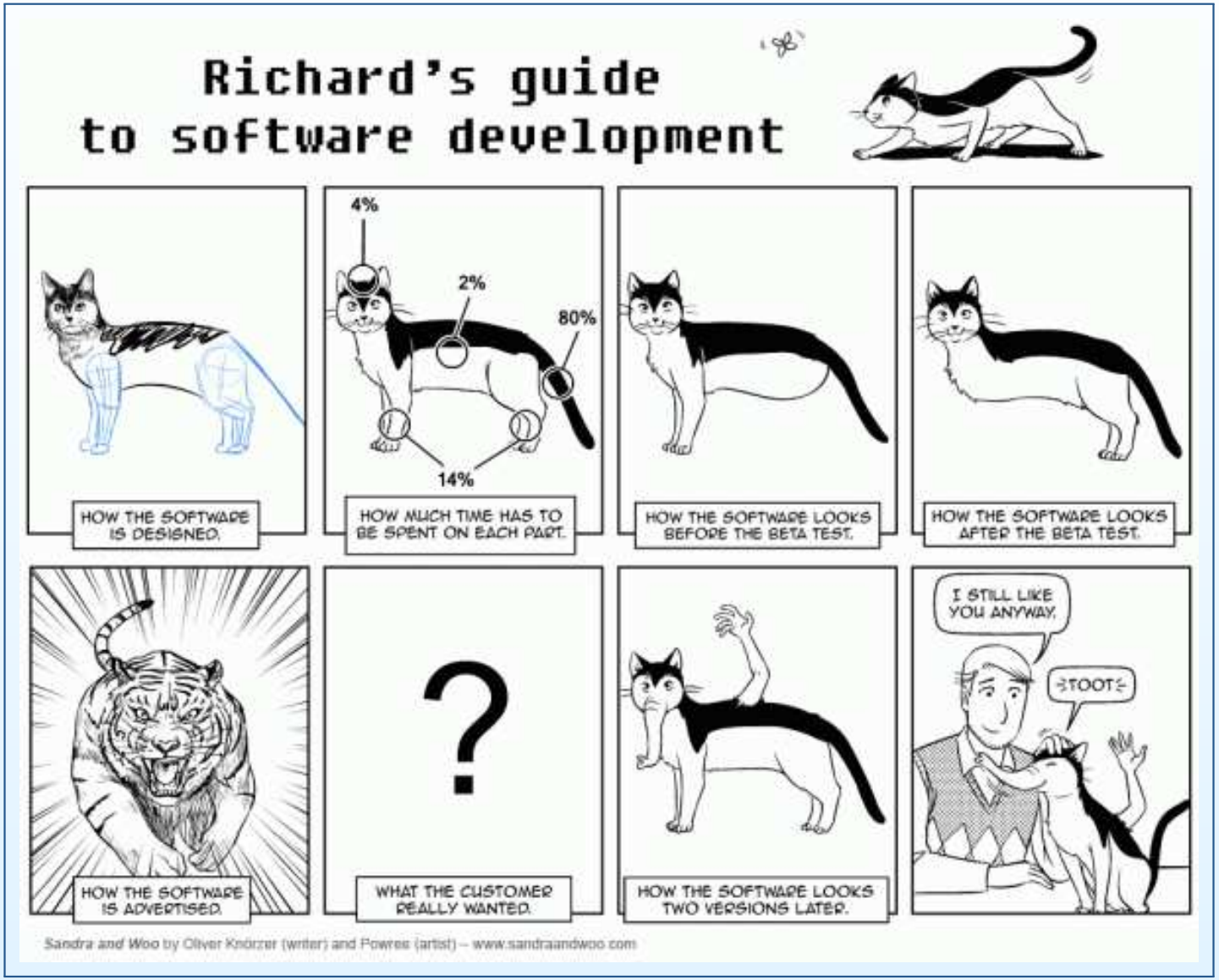

Colectarea cerinţelor

- Finalitatea acestei etape o constituie definirea, de către client şi dezvoltatori, a scopului/cerinţelor sistemului
- Produse
  - *Modelul funcţional*
    - descriere a sistemului în termeni de actori şi cazuri de utilizare
      - *Actor* = rol jucat de o entitate externă sistemului, care interacţionează cu sistemul (utilizator uman, alt calculator/dispozitiv/sistem)
      - *Caz de utilizare* = secvenţă generală de evenimente descriind toate interacţiunile posibile între un actor şi sistem, pentru îndeplinirea unei anumite funcţionalităţi
    - instrumente de reprezentare
      - *diagramă UML a cazurilor de utilizare*
      - sabloane pentru descrierea textuală explicită a cazurilor de utilizare
  - *Cerinţele nefuncţionale*

Colectarea cerinţelor (cont.)

- Ex.: cazul de utilizare *Achiziţionează bilet pentru o călătorie*

Nume caz de utilizare	*Achiziţionează bilet pentru o călătorie*
Actor	Iniţiat de *Călător*
Flux de evenimente (scenariu normal)	1. *Călătorul* selectează zona staţiei destinaţie. 2. Sistemul *AutomatBilete* afişează preţul biletului. 3. *Călătorul* inserează o sumă de bani cel puţin egală cu preţul biletului. 4. Sistemul *AutomatBilete* oferă biletul solicitat şi restul.
Condiţie de intrare	*Călătorul* se află în faţa automatului, localizat în staţia de plecare sau într-o altă staţie.
Condiţie de ieşire	*Călătorul* primeşte biletul solicitat şi restul.
Cerinţă de calitate	În cazul în care tranzacţia nu se finalizează, după un minut de inactivitate, sistemul restituie călătorului întreaga sumă inserată.

Analiza cerinţelor

- În cadrul acestei etape, analiştii derivă din descrierea cazurilor de utilizare ale etapei precedente un model obiectual al sistemului
  - Scopul este realizarea unui model *complet*, *consistent* şi *neambiguu*
  - În cadrul procesului de realizare a modelului obiectual de analiză, analiştii identifică inconsistenţe, incompletitudini sau ambiguităţi în modelul funcţional, pe care le rezolvă cu clientul
- Modelul obiectual de analiză poate fi descris
  - în termenii structurii sale $\Longrightarrow$ *model conceptual*, reprezentat printr-o *diagramă de clase*
  - în termenii comportamentului său $\Longrightarrow$ *model dinamic*, reprezentat prin *diagrame de interacţiune*
- Modelul obiectual de analiză conţine *doar concepte caracteristice domeniului problemei* (fără referire la domeniul soluţiei) !
  - În colectarea şi analiza cerinţelor răspundem la întrebarea "*ce*?" (funcţionalităţi oferă sistemul / constrângeri se impun asupra lui / concepte manipuează), fără a face vreo referire la modul "*cum*?" se realizează acele cerinţe (probleme de proiectare)

Analiza cerinţelor (cont.)

- Ex.: model conceptual pentru sistemul *AutomatBilete* (reprezentat printr-o diagramă UML de clase)

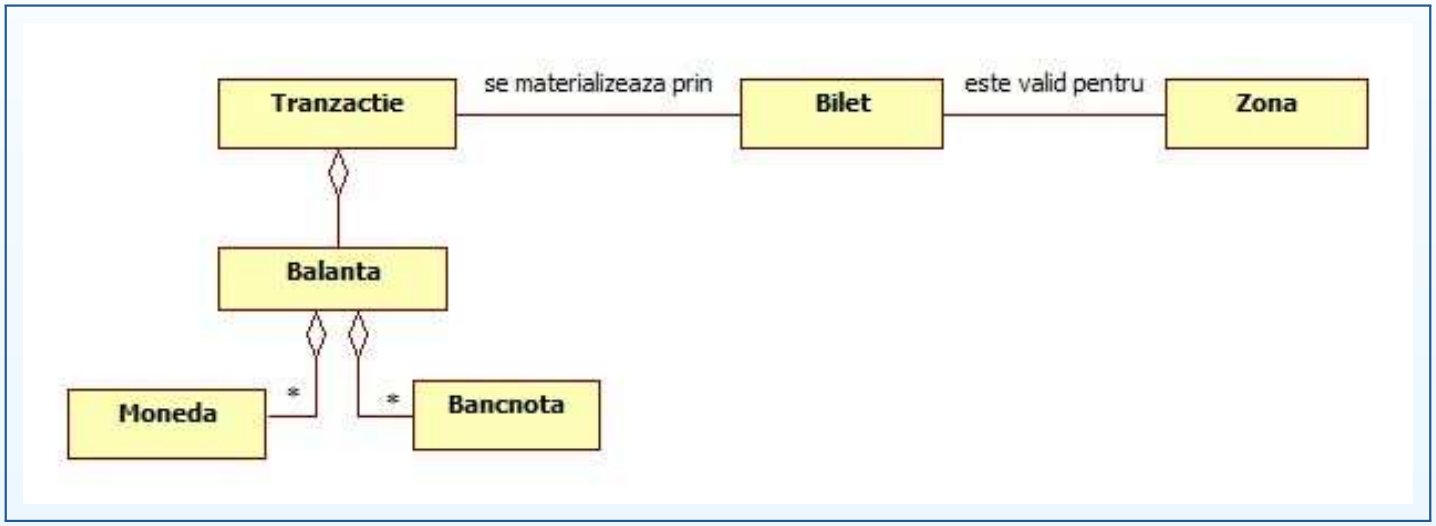

Analiza cerinţelor (cont.)

- Ex.: model dinamic pentru sistemul *AutomatBilete* (reprezentat printr-o diagramă UML de secvenţă)

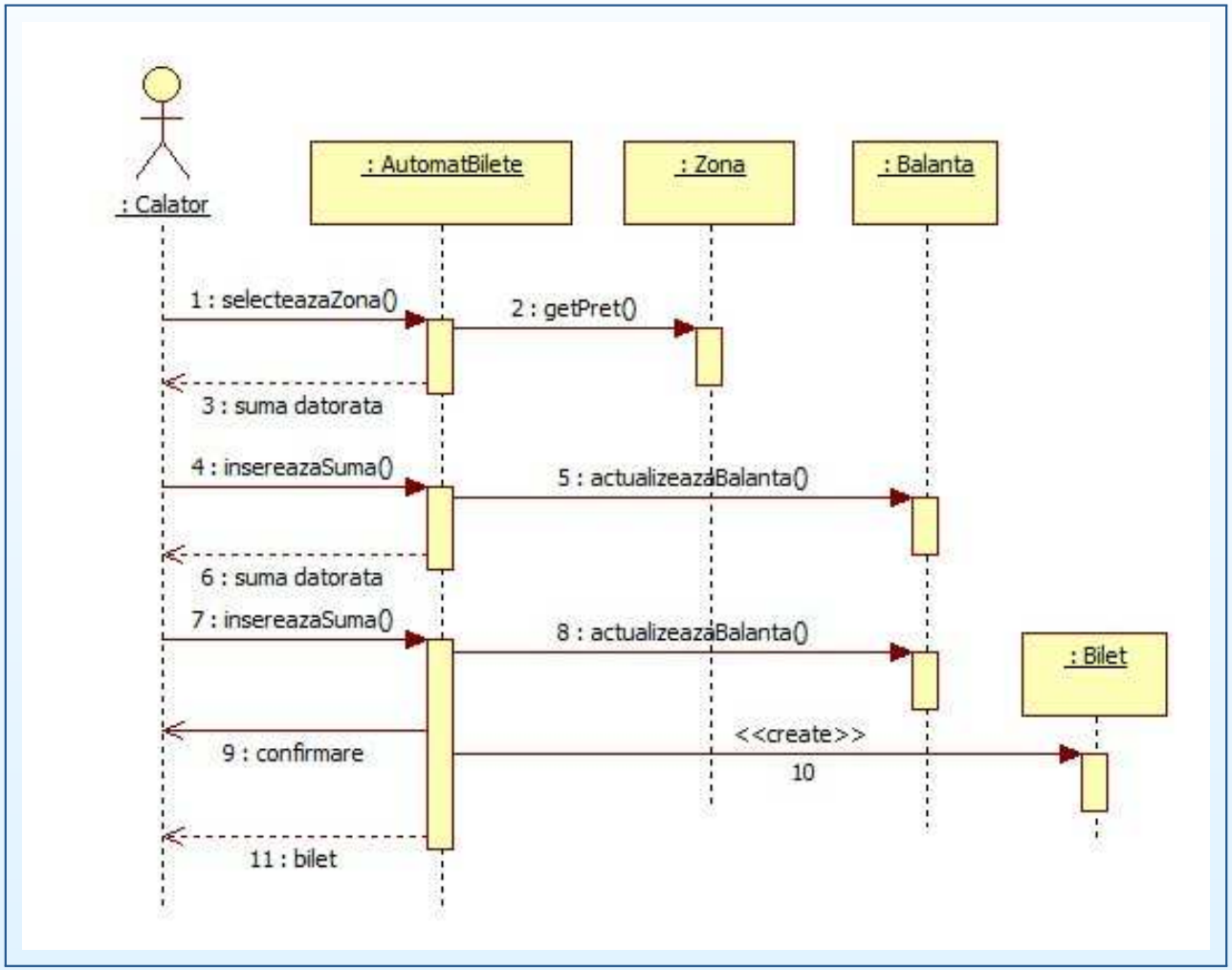

Proiectarea de sistem

- Scopul acestei etape constă în definirea obiectivelor de proiectare şi descompunerea sistemului în subsisteme
  - În cadrul acestei activităţi, se decide asupra strategiilor utilizate pentru dezvoltarea sistemului
    - platforma hardware/software pe care va rula sistemul
    - modalitatea de asigurare a persistenţei datelor
    - fluxul de control global
    - politicile de control a accesului
- Rezultatul proiectării de sistem conţine descrierea explicită a strategiilor mai sus menţionate, descompunerea sistemului şi o *diagramă de repartiţie a resurselor* (eng. *deployment diagram*) ilustrând maparea harware/software aferentă sistemului
- Ca şi primă etapă a proiectării, proiectarea de sistem trece din domeniul problemei în domeniul soluţiei (răspunde întrebării "*cum?*" şi introduce concepte nefamiliare clientului)

Proiectarea de sistem (cont.)

- Ex.: descompunere a sistemului *AutomatBilete* (diagramă de clase UML - pachetele corespund subsistemelor, liniile punctate reprezintă dependenţe)

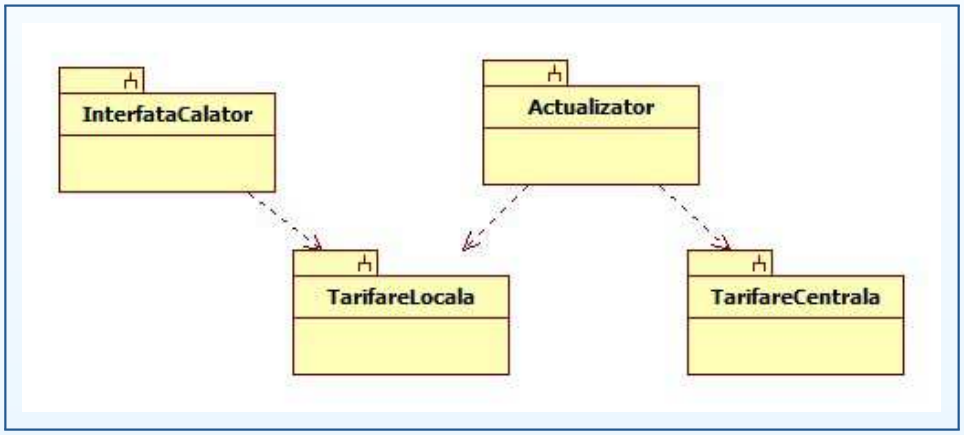

  - Subsistemul *InterfaţăCălător* colectează inputul călătorului şi asigură feedback (afişare preţ bilete, returnare rest, etc.)
  - Subsistemul *TarifareLocală* calculează preţul biletelor utilizând o bază de date locală
  - Subsistemul *TarifareCentrală* păstrează o copie centralizată a bazei de date cu tarife
  - Subsistemul *Actualizator* este responsabil cu actualizarea bazelor de date locale ale automatelor în condiţiile schimbării preţului biletelor

Proiectarea obiectuală

- Scopul proiectării obiectuale este definirea de obiecte/clase din domeniul soluţiei, pentru a realiza legătura dintre modelul obiectual de analiză şi platforma hardware/software stabilită la proiectarea de sistem
- Proiectarea obiectuală include
  - descrierea detaliată a interfeţelor obiectelor şi subsistemelor
  - selectarea componentelor ce urmează a fi reutilizate
  - restructurarea modelului obiectual pentru a satisface obiectivele de proiectare (generalitate/extensibilitate)
  - optimizarea modelului obiectual în vederea asigurării obiectivelor de performanţă
- Rezultatul proiectării obiectuale îl constituie un model obiectual detaliat, îmbogăţit cu constrângeri şi descrieri precise ale tuturor elementelor componente

Implementarea şi testarea

- Implementarea presupune translatarea modelului obiectual de proiectare (modelul domeniului soluţiei) în cod sursă
- Testarea presupune identificarea diferenţelor între sistemul implementat şi modelele sale, ca urmare e execuţiei sistemului (sau a unor părţi ale acestuia) cu seturi de date de test
  - *Testarea unitară* - se compară modelul obiectual de proiectare cu fiecare obiect şi subsistem
  - *Testarea de integrare* - se integrează diferite subsisteme, comparându-se cu modelul corespunzător proiectării de sistem
  - *Testarea de sistem* - se compară comportamentul sistemului în ansamblu cu modelul cerinţelor
- Scopul testării este identificarea a cât mai multe defecte, permiţând remedierea lor anterior predării sistemului la beneficiar
- Planificarea testelor se face simultan cu dezvoltarea sistemului
  - Testele de sistem se planifică în timpul colectării şi analizei cerinţelor
  - Testele de integrare se planifică în timpul proiectării de sistem
  - Testele unitare se planifică în timpul proiectării obiectuale